

Idrott och hälsa bland flickor

Uppfattningar och erfarenheter bland föräldrar från Somalia, Eritrea, Syrien och Sverige

I Sverige har idrott under de senaste 100 åren blivit en del av den svenska folkrörelsen med målet att nå alla. Rapporten *Idrott och hälsa bland flickor – Uppfattningar och erfarenheter bland föräldrar från Somalia, Eritrea, Syrien och Sverige* bygger på fokusgruppsintervjuer med föräldrar med olika födelseländer i syfte att belysa flickors lägre deltagande i föreningsidrotten med särskilt fokus på flickor till utomeuropeiskt födda föräldrar. I rapporten får föräldrar från Somalia, Eritrea, Syrien och Sverige utrymme att ge sin syn på hälsa, fysisk aktivitet, den svenska idrottsrörelsen och hur de uppfattar dötternas möjligheter att delta. Rapportens författare är Anders Kassman, docent i sociologi och Åsa Kneck, medicine doktor med inriktning mot vårdvetenskap, båda är verksamma vid Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Inledning

Idrottsrörelsen (Riksidrottsförbundet med tillhörande specialidrottsförbund och föreningar) får statliga bidrag på drygt två miljarder kronor årligen som fördelas av Riksidrottsförbundet. Föreningarna stöts även av att kommunerna bygger och underhåller idrottsanläggningar. Organisatoriskt drivs rörelsen av ideella föreningar och engagerade föräldrar som arbetar på frivillig basis

och understödjer verksamheten ekonomiskt genom medlemsavgifter. Idrottsrörelsen är en väletablerad institution i det svenska samhället som tack vare sin bredd kan bidra till en aktiv fritid bland barn och unga. Forskning visar att organiserad idrott är av stor betydelse för barn och ungas tillvaro genom att bidra till att skapa meningsfull sysselsättning, fysisk aktivitet, dagliga rutiner och hitta nya vänner. Men bland flickor med utländsk bakgrund är andelen som deltar i föreningsidrotten be-

tydligt lägre än i andra grupper. Riksidrottsförbundets statistik för åldersgruppen 13–20 år visar att 31 procent av flickorna med utländsk bakgrund deltar jämfört med 47 procent bland flickor med svensk bakgrund, 52 procent bland pojkar med utländsk bakgrund och 54 procent bland pojkar med svensk bakgrund.

Syfte och metod

Rapportens syfte är att belysa flickors lägre deltagande i föreningsidrotten genom att undersöka hur föräldrar med utomeuropeisk och med svensk bakgrund ser på idrottsrörelsen och sina döttrars idrottande. För att möta studiens syfte intervjuades sammantaget 62 föräldrar boende i Sverige som är födda och uppvuxna i Eritrea, Somalia, Sverige och Syrien. De utomeuropeiska grupperna valdes eftersom flickor med ursprung från dessa länder är underrepresenterade inom idrottsrörelsen samt att de utgör några av de större invandragrupperna. Intervjuerna i rapporten ger därför en unik inblick i uppfattningar och erfarenheter hos grupper av föräldrar med döttrar som är underrepresenterade inom idrottsrörelsen.

Resultat

Resultaten i rapporten visar att det finns anledning att ifrågasätta om det i praktiken verkligen är så att alla har lika möjligheter till deltagande i idrottsrörelsen trots att det ofta framhålls som en central målsättning hos så väl idrottsrörelsen som stat och kommuner. De hinder som undersökningen blottlägger är inte direkt synliga och uppenbara utan snarare inbäddade i strukturella förhållanden som lätt tas för givna och som kan uppfattas som oföränderliga av de som har växt upp med dem, men som mer obekanta för andra. Hindrens vaga framtoning bidrar till att det också blir svårt att avgöra vem som bäst ansvarar för att hantera och försöka lösa dem. Konkret tar sig hindren uttryck i sådant som krav på föräldra-

engagemang, begränsat utbud av aktiviteter, tillgängliga träningstider, otrygga bostadsområden och svårigheter att ha råd med avgifter och sportutrustning.

En inrutad, anonym och kravfylld tillvaro

Att det svenska samhället är inrutat med krav på planering och framförhållning framkom i samtliga gruppintervjuer oavsett födelseland. De svenskfödda föräldrarna berättade om idrott från den egna barndomen som mer spontan och utan föräldramedverkan. För de utomeuropeiskt födda föräldrarna medförde den inrutade tillvaron större krav på att organisera tillvaron på ett sätt man inte var van vid. Förutom att föräldrarna behövde lägga mycket tid och pengar på barns fritidsaktiviteter så framkom också synen att barns idrottande kunde konkurrera med föräldrarnas egentid med barnen och gemensamma familjeaktiviteter. Den sociala kontrollen av barnen på fritiden beskrevs som mer organiserad i planerade och vuxenledda aktiviteter och där familjen i Sverige uppfattades som en välavgränsad enhet, vilket skilde sig starkt från det man mindes från uppväxten. Detta innebar att ansvaret för barnens fritidsaktivitet tillföll de enskilda föräldrarna. Det som skiljde sig mest mellan de utomeuropeiskt födda och de svenskfödda var upplevelsen av tryggheten i samhället. De utomeuropeiskt födda föräldrarna beskrev utomhusmiljön som osäker och att de saknade tilltro till att andra vuxna skulle bidra till barnens uppfostran och trygghet. Skolan upplevdes dock som en säker miljö av många, skolidrotten framhölls som bra och andra idrottsaktiviteter kunde gärna förläggas i anslutning till skolan både rumsligt och i tid.

– I vårt land spelar grannar en stor roll i ditt dagliga liv och vice versa, grannar står varandra nära, som en familj, men här känner vi knappt våra grannar. (Eritreanska pappor)

– Flickor behöver hjälp att ta sig till och från hemmet medan pojkar är mer självständiga att ta sig dit med buss eller tåg. (Eritreanska pappor)

Sociala medier, mobiler och datorer beskrevs uppta en ansevärd del av barnens tid, vilket var en stor skillnad mot den egna barndomen bland samtliga föräldragrupper. Detta medförde såväl fördelar som nackdelar. Bland de fördelar som nämndes var att de sociala medierna ökade möjligheterna till social interaktion samtidigt som föräldrarna kunde ha uppsikt över barnen. Nackdelarna var en stillasittande tillvaro och den risk för ohälsa som kunde följa. Oro över barnens inaktivitet och vikten av fysisk aktivitet påtalades i alla föräldragrupper men det skiljde sig åt om man tyckte att detta skulle åtgärdas genom ökat deltagande i föreningsidrotten eller genom andra aktiviteter där familjen kunde delta samlat på öppna mötesplatser, exempelvis i simhallar.

Den största skillnaden mellan mammor och pappor, oavsett födelseort, var egna erfarenheter av fysisk aktivitet och idrott. För papporna hade detta varit en naturlig del av uppväxten medan mammorna många gånger saknade liknande erfarenheter.

Erfarenheter av fysisk aktivitet, hälsa och föreningsliv

Alla grupper av föräldrar delade synen på fysisk aktivitet och idrott som något positivt och viktigt för hälsan och för barnens uppfostran. Men de utomeuropeiskt födda föräldrarna var vana vid att idrott främst var för dem som förväntades nå framgång. Gemensamt bland de utomeuropeiskt födda föräldrarna var att man uppfattade idrott som mer centralt i Sverige än i födelseländerna, att idrott verkade upplevas som viktigare för de som var födda i landet än för dem själva. För dem uppfattades barnens idrottande ibland konkurrera med aktiviteter

i andra föreningar vilka beskrevs som viktigare för de utomeuropeiskt födda. En annan tydlig skillnad mellan de svenskfödda och utomeuropeiskt födda föräldrarna var uppfattningen om den egna medverkan i idrottsrörelsen. De svenskfödda föräldrarna, oavsett om man hade barn som var aktiva i idrottsrörelsen eller inte, var väl förtrogna med tanken om att föräldraengagemang var en del av barnens idrottande. Detta framkom däremot inte på samma sätt i grupper av utomeuropeiskt födda föräldrar. Svenskfödda föräldrar med barn som idrottade beskrev hur de deltog tillsammans med sina barn medan det för de utomeuropeiskt födda föräldrarna handlade om att det främst var barnen som var aktiva i idrottsrörelsen. De utomeuropeiskt födda föräldrarna skiljde sällan på olika organisationsformer för idrottandet. Däremot var de svenskfödda föräldrarna nogga med att skilja mellan om barnens idrottande handlade om spontana aktiviteter, föreningsidrott eller hos kommersiella aktörer. Gemensamt i grupperna var föräldrarnas oro över att barnen slutade med sina idrottsaktiviteter i tonåren. Bakgrunden till detta uppfattades främst vara att glädjen försvann när prestationskraven ökade.

Uppfattningar om könsskillnader

I samtliga föräldragrupper, svenskfödda och utomeuropeiskt födda, beskrevs flickor ha andra egenskaper än pojkar både mentalt, socialt och fysiskt. Flickor ansågs lugnare och främst intresserade av social samvaro till skillnad mot pojkar som beskrevs ha överskottsenergi som de kunde få utlopp för inom idrotten. I fokusgrupperna med utomeuropeiskt födda föräldrar beskrevs hur flickor förväntades ta mer ansvar i hemmet och fokusera på skolan. Flickor ansågs inte på samma sätt behöva idrotten som pojkar, för vilka idrotten utgjorde ett tydligt alternativ till dåligt umgänge och oönskade vanor. Flickor beskrevs också mindre tävlingsinriktade och att idrottan-

de ofta begränsades till schemalagda aktiviteter medan idrottande för pojkar ofta utgjorde en komplett livsstil. Det framkom också i diskussioner att det fanns kulturella skillnader i hur enskilda idrotter uppfattades där basket och volleyboll ansågs mer lämpligt än till exempel fotboll för flickor bland de utomeuropeiskt födda föräldrarna. Att flickors idrottande krävde mer föräldrainsatser i form av att följa dem till aktiviteter medan pojkar generellt var mer fria att röra sig i samhället framkom i grupper av utomeuropeiskt födda föräldrar. Sammantaget ansåg föräldrar, oavsett födelseland, att flickor inte hade samma behov av idrott som pojkar. Flickors idrottande, framför allt för de utomeuropeiskt födda föräldrarna, var en företeelse som inte kändes igen från den egna barndomen och som ställde mer krav på dem som föräldrar. Samtidigt konfronterades föräldrarna i deras uppfattningar när flickorna såg möjligheter och hade önskemål om att delta i olika idrotter

– Jag skulle vilja tillägga att det spelar roll hur föräldern är uppvuxen. Vi fick höra att ”du är flicka” vad ska du med det till? Vi prioriterar skolan till den punkt att vi ser sporter som slöseri. Vi sätter inte heller våra barn i sporter när de är unga. Men jag hoppas att detta förändras i den kommande generationen. Att de tar del av föreningslivet. Det är svårt för oss att hålla fast vid vår kultur samtidigt som vi kommit till en ny plats. (Somaliska mammor)

– När man är förälder så vill man skydda henne, det är din uppgift att stödja henne oavsett vilken sport hon vill göra, men det är svårt att acceptera om din dotter vill spela fotboll.

– Min dotter också, säger ibland att hon vill spela fotboll, men ärligt, jag uppmuntrar inte det, jag tror inte hon skulle passa att spela fotboll, nu har hon börjat på basket och det känns verkligen bra att se henne spela basket. (Eritreanska pappor)

Policyrekommendationer för ökat deltagande i barn- och ungdomsidrotten

Rapportens resultat visar genom föräldrarnas uppfattningar och erfarenheter att flickors lägre idrottsdeltagande bäst förstås mot bakgrund av ett flertal samspelande faktorer. Samtidigt som mycket var gemensamt bland föräldrar oavsett bakgrund så fanns vissa saker av särskild betydelse för flickor med utomeuropeiskt födda föräldrar. Det handlar om såväl ekonomiska som praktiska möjligheter, om upplevelser av otrygghet i lokalsamhället och om normer och traditioner kopplat till idrottande. Faktorer som tid, plats och utbud framkom vara av betydelse för flickors deltagande på ett annat sätt än för pojkar och där föräldrarna uppfattade att sådant inte var anpassat utifrån flickors behov utan att pojkars dominans inom idrotten blev tydlig.

Våra policyrekommendationer syftar till att belysa vad som kan bidra till att göra verklighet av idrottsrörelsens ambition om att vara öppen och tillgänglig för alla som vill delta. Detta mot bakgrunden av att riksidrottsförbundets årliga rapporter tillsammans med utredningar från andra organisationer och myndigheter visar en tydlig och återkommande statistisk snedfördelning i idrottsrörelsen och med mönstret att pojkars deltagande inte påverkas av utländsk respektive svensk bakgrund men att det för flickor är av stor betydelse. Policyrekommendationerna är tänkta att möjliggöra för flickor generellt, och flickor med utomeuropeiskt födda föräldrar specifikt, att få tillgång till en arena för fysisk aktivitet och möjlighet till sociala relationer och nätverk, vilket är viktigt utifrån ett rättviseperspektiv, ett jämställdhetsperspektiv och ett folkhälsoperspektiv.

Arbeta aktivt med att introducera idrottsrörelsen genom samarbete med andra lokala föreningar

Färre flickor än pojkar börjar idrotta, vilket bland annat kan kopplas till uppfattningar om att pojkar har ett större intresse för, och behov av, idrott än flickor och normer kring fysisk aktivitet. Samtidigt visar resultaten att det fanns en stor samstämmighet i alla föräldragrupper om idrotten som en resurs för att främja positiva fysiska och psykiska hälsoeffekter. Ett ökat samarbete mellan idrottsrörelsen och andra lokalt förankrade organisationer och föreningar för grupper med utländsk bakgrund kan skapa möjligheter för att nå dessa grupper.

Underlätta för barnen att komma till idrottsaktiviteter utan föräldrarnas personliga deltagande

Flera föräldrar framhöll att det var utmanande att ordna transport för sina barn till de olika aktiviteterna, samtidigt som de inte kände sig trygga med att låta döttrarna ta sig dit själva. Även tidigare forskning har visat att föräldrarnas praktiska stöd, såsom att ge skjuts till aktiviteter, påverkar graden av barnens deltagande i organiserad idrott. Vi vet också att det kan vara svårt att förlägga idrottsaktiviteter i eller i närheten av skolan, och i anslutning till skoldagens slut, även om detta efterfrågades av föräldrarna. Det skulle därför behövas en mellanhand som skulle kunna ledsaga barnen mellan skolan och idrottsaktiviteter för att minska behovet av föräldrastöd. Detta kan antingen ordnas inom ramen för skolornas fritidsverksamhet eller på ideell väg.

Initiera flexibla familjeinriktade aktiviteter

En fråga som lyftes av många föräldrarna i studien var tidsbrist. Den organiserade idrottsrörelsen ansågs ta för mycket tid i anspråk, och även konkurrera med familjens gemensamma tid tillsammans. Tidigare studier har visat att familjeinriktade aktiviteter kan vara en framkomlig väg för ett ökat deltagande. Genom att erbjuda flexibla familjeinriktade aktiviteter, där föräldrar och barn idrottar tillsammans, skapas möjligheter för deltagande och gemensamma fritidsaktiviteter som kan fånga upp de grupper som inte ser dagens organiserade idrott som ett alternativ för dem.

Anders Kassman & Åsa Kneck

Idrott och hälsa bland flickor

Uppfattningar och erfarenheter bland föräldrar från Somalia, Eritrea, Syrien och Sverige

Delmi Policy Brief 2021:1

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17